

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Iren Rydstrand*
 Härad: *Östera* Adress: *Brodalen.*
 Socken: *Korsberga* Berättat av: *P. M. Rydstrand*
 Uppteckningsår: *1925; inlämn. 1943.* Född år *1836* i *Korsberga*

Lämna till "sjöväst" vid höskörden.	s. 1.
Lytte hos barn.	s. 2.
Harmynthet.	s. 3.
Barns födelse.	s. 4, 13
Ordspråk o. talesätt.	s. 5.
Ordet är.	s. 6.
Linglek av.	s. 7.
Huldaren.	s. 10.
Skogsrå.	s. 11.
Bänningstillverkning.	s. 12.
Löcheri på kyrkogården.	s. 14.
Löcheren.	s. 15.
Le sin tillkommande vid midsommar.	s. 17.
Att iakttaga u. midsommar.	s. 19.

(L. u. F. 30.)

Midnattsdagg.	s. 20.
Försvurit sig till den onde.	s. 21.
Odling av skogsmark.	s. 23.
Frieri i höskörden.	s. 24.
Gammaldags frieri.	s. 25.
Skjuta in det nya året.	s. 26.
Se hur framtiden skulle bli på nyårs- natten.	s. 27.
Nyårseder.	s. 28.
Visor.	s. 30-33.

(H. G. 5, 6)

Skörd.

När man skördade korn, skulle man inte gå alldeles ned till sjön eller vattendrag och slå runt, utan man skulle lämna en bit runt om dem. Det sades, att detta skulle "sjöräst" ha att betä dina kor god. Fick hon inte detta så behade hon ihållit om nämligen uppen god de värdefullare markerna och då blev det litet hö ett annat år.

När man slog hö så skulle man kalla på, även om det regnade. Ty om man inte slog i regn, så fick man höra in i regn, och detta var sämre än så. Om det regnade i höskörden den 27 juli, som kallades för "sjösovaresdagen", så skulle det komma att regna i sju veckor. Då skulle man helst ta höet in i korn till den dagen. /

Lyske hos barn

Det var en kvinna som var havande. En dag gick hon med till en granna och hjälpte till att slakta en kalv. En gammal gubbe kom då till slakt och hörde bort henne och sade att hon väntade en flicka och att denna skulle bli till en kalv i avseendet, därför att modern hjälpte till med kalvslakt.

När flickan föddes liknade hon också mycket utslaget i en kalv, men detta försvann mer och mer med åren. Då hon blev fullväxt var hon nästan som en vanlig människa. Det ansågs att modern blev skämd gammal gubbens prat, senare hade det ej blivit så.

Karungstret.

Det var en del barn som föddes karungsta, d. v. s. övertägnen var sammanväxt med näsan och klunan. Men liksom alla barnen blev sådana om moderen, då hon var karunda, gick förbi en luggkubbe, då gick rakt in i luggen ganska djupt.

Ett belevet tal om karungstret. Det var alltså en död karv baklänges runt en litet kista, då någon död låg däri.

Men det var inte men som helst som kunde utföra detta. Det talas särskilda kloka gubbar och kvinnor, som kunde detta. Den som nyss hade varit med en slakt, var inte lämplig. De misslyckades de alltid.

Barus Lööke.

Da kvinnean skulle träs första gången ville hon helst ha en pojke. Man sa sig att det blev en pojke, om manna vid avlandet hält en kvir i mannen en skud för varje gång han hade samlag med kvinnan.

Man ville helst ha en pojke, ty då kunde gården gå i arv och man slapp att få främmandes folk in på sig. Det skulle blivit fallst, om det blev flickor som föddes, ty då fick man leja folk till arbete.

Ofta misslyckades de dock, så att den först-födda blev en flicka, trots att de iakttagit ricket med kvinna.

Ordspår.

Bäddar så ord och tyndiga än många och myndiga.

Bäddar borde med gärd än kerna utan.

Äter man sig inte mätt, så skivas man sig inte
mätt heller.

Det synes var arrendalarna hos. (På dåligt skott jord), ordstäv.

Har man skälld så sad man ro.

Har man sele så sad man häst.

När det regnar på prästhus, så dryppar det på klokan, ordstäv.

Ti präster, så klokan, ordstäv.

Tygt på läktarna, när klokan nyp, ordstäv.

Bäddar lallig med ära än rik med skam.

Bäddar biödlar än rådlar.

Det är bäddar ge hundra en lit biöd än de tross.

Bäddar en mager förtäring än en fet process.

Det är ingen ro på isen, så länge rompen är i land.

Smål ärdsko ordspåk. Samtliga äro ordstäv!

Ärlighet och redlighet, så' bonden, stal baggen.

Kän går det undan, så' kärningen, raula ullös beiset.

Det kommer igen, så' bonden, gav grisen fläsk.

Jo, jo, så' bonden, då' de hälsar glad.

Kän ska' bli andra heklar, så' bagaren, blev murerare.

Mycket har jag hållnat i min dag, men kän tror jag
inte jag hållnar, så' skomakaren, raula i gjöm.

Hårt mot hårt, så' kärningen, slog kuret i slen.

Det låter, så' bonden, hångrade i klavret.

Den som ända var gift, så' grigan, och hade barn,
som försörjde sig^{en.}

Den som gräver en grop åt andra, faller själv där,
så' dödgripararen.

(Uppslutet "sa dödgripararen" i första versen, blir den ordspåk.)

ACC. N:R

M. 9009:7.

Långlekar.

Kämnar du Latta, min vän,
kom bor i fiskarsgränd,
kom har en vacker liten vän,
kom fad du dansa med den.

Kämnar du Latta, min vän,
kom har nog blivit då ån
med sin vacker lilla vän,
kom du fad dansa med ad.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Långlekas.

Och inte tror du väl ja gån och frias,
fast ja fjäskas lite snällt för dig.
Nij, minns vägar gån till andra byar,
och här är vännen som jag tycker om.

Och inte tror du väl ja gån och frias,
fast ja, klappas lite snällt om dig.
Nij, minns vägar gån till andra byar,
och där ja klappas mera ömt ända.

Och inte tror du väl ja gån och frias,
fast ja fjäskas lite snällt för dig.
Nij, minns vägar gån till andra byar,
där fult jag kryper i fröns kväll.

ACC. N:R M. 9009: 9.

Långlekas

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hjärnans uppröd himla tärlar de lyser,
och klara vaktat i friska hallar det lyser.
Nappa stark den du behagar all nappa.
Efter kommer prästen med sin långa
svarta kappa.

Flan skall oss båda löd sammanviga,
han skall oss också så fästas tillika.
Du ska heja Lå, och du ska heja mor,
och du vår lilla nälla priga.

Om Huldran.

I skogarna Laurus och vänn, som kallades "huldran".
Hon liknade skogsråd men var mildare och mycket
sälligare. Hon lockade till sig unga män i skogen och
färoslade dem så att de efter det mötet blott an-
länga lockiga eller ofta följde de livet av sig. Det var
en larpars som blev lurad av huldran en gång. Han
irrade omkring i skogen alldeles nära sitt larp men
kunde ändå inte hitta hem. Slutligen kom han till
en källa och där hopprade han ner i. Då kom han
med sin larp igen och försled var han befann sig.
Och huldran fick han aldrig se mer.

Om Skogsrå.

Det var en gubbe, som var ute i skogen och högg.
Lom han stod där, så kom en ung vacker flicka fram
till honom. Gubben kände henne inte, ty hon var inte
från trakten, tänkte han, men då hon vände sig om,
såg han så att hon liknade en urhälsad hälsan
eller ett bakslag på ryggen. Då förstod han att
det var Skogsrå, som som hade lurat så många ut
i skogen, så att de blivit svaga och inte tillfrågats.
Gubben blev därför arg och ropade:

"Ge dej i väg, ditt sötans anhang, för du är utav
den luss-folk, o de rår inte på mej."

Då skrattade Skogsrå åt honom och försvann
inåt skogen.

Brännvin (1850.)

Färn var brännvin mycket oöfverant i bondens hem. Den som ej tog en sup, ansågs rögfärdig.

"Vad är du för en tona, som inte bär en sup," hette det. Ofta gav man barnet i ryggen en luss med brännvin. Luss allt rups på. Då skrek det ej så mycket. Och på kallas röpa fruntimmer och kallar lika mycket. Men den som blev full eller galen utav brännvinet ansågs inte mycket värd. De flesta voro så rusa att de talade till mycket som talat.

Man odlade potatis, som sedan användes för brännvins- tillagning. Det ingick i drängens lön ofta att han skulle ha en åker, där han för sin del fick odla potatis till brännvinsbränning. Hestehoodbrännningen var allmän, men man brände ofta så att grannarna ej märkte om det.

Barns födsles.

När ett barn fötts skulle man vara mycket fräck i det huset. Man fick inte ägga darrarna mer än ett par gånger på dagen. Kom det någon in, så skulle de röra om i glöden i spisen, ty annars skulle det inte gå karaktär. Det fanns också andra, hörde man, som talade med den beaktande, och om då de rörde om i spisen så fanns de ut då, och då kunde de ej längre strada karaktär. Man fick inte ljuda någon på klämsvin i rummet så att karaktär rådde, ty då skulle det bli en druckare av det om det var en pojke. Var det en flicka så skulle hon bli släpplig, om hon fick se klämsvin ljudas.

ACC. N:R M. 9009:14.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En mörk kväll fink en bonde se en gubbe komma
från kyrkogården med en skattkärva. Han drog med
sidan fast ett hjulst. Drog quisten i sanden på vägen.
Det bar upp him en gammal fattig gubbes sluga, en
gubbe som man sade en gång i ungdomen hade förtvunnit
sig till sin ende. Följande dag låg gubben död i sin
sluga. Man sade då att det var skam som varit där
nållan fört och hämtat själen i skattkärvan. Bonden
som såg honom hade också sett att den som hälsat hade
blövat och kunnat.

Spösesyn.

En kvinna som kände alla grannar mycket väl, var
en kväll ute och gick till kyrkan. Då hon kommit
in till koret, fick hon se en man komma bakom koren,
ledande en hund. Hon vände sig om och ville tala, men
då fick hon se att gubben vände om och att han inget
huvud hade. Hon såg också på kläderna men han var.
Det var en person som hon kände mycket väl. Han
gick nu in på kyrkogården och försvann.

Följande dag fick hon höra att just denna gubbe
blivit skjuten vid sin döda hustru som hon sig honom.

Det var en gubbe som var ute och gick på midsum-
mernatten. Han slumrade och vilade vid en karowaj.
Då såg han rätt långt. Då han såg det så i skund, fick
han se ett begravningssällskap draga förbi. De drogs så
snabbt förbi att han kunde se och igenkänna allihop, han
ropade åt dem och sagade neu det var den som var död, men
de svarade ej och hälsade ej heller. Då följde gubben,
att det var en spökegen. Men en tid därefter dog en
konde i byn och alla dessa som gubben såg i midsummar-
natten var med då, men det fick han förklaring
på nu. Det var juist han som var död.

ACC. N:R M. 9009:17.

Midsommarsed.

En ungdom, som önskade få se sin lilla kommande, skulle på midsommarsdagen samlas in till släkt och vänn. Dessa skulle hon binda ihop i ett knippe och lägga under sin kinn. Kunde släkten inte på natten. Hon skulle då i drömmen få se sin lilla kommande. Men då hon kom fram så som svar, så skulle hon inte komma alls. Hon längade, var hon därmed ljus, så skulle de båda bli lyckliga.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Midsummararbruk.

Om man ville försöka skada in i framtid, så skulle man på midsummardagen gå ut på ett sådant sätt och skvalja där de växande plantor t. ex. på rågen. Därefter knöt man lätt under armen på det ena en röt, på den andra en grön och på den tredje en svart kvist. De skulle ritas precis lika högt. Sedan gick man dit följande natt och då visade det sig vilket sked om växt längst. Var det det röda, så blev man gift under året, var det grönt, så blev det ingen ändring alls, men var det svart, så dog man för året slut. Det kunde också häända att kvist växt lika långt, i så fall hade man att vänta hur och lyckas i allt vad man gjorde det året.

ACC. N:R M. 9009:19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Midsonnaren.

Så som förmanade de gamla ungdomen att ej taga upp
något föremål från marken på midsonnarsdagen, d. s.
kärpar eller slurar o. dyl. De sade att man fick utslag
och kräfts i ansiktet om man gjorde det. Andra skulle
vara fulla av turighet den dagen och det svärades "lite
macker" öms ått, lodde man. Dessa marker som svarta
och håll sig svävande ovanför jorden.

ACC. N:R M. 9009: 20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Midsonnvardaggen.

Man hade för sig att den dag som föll under mid-
sonnvardagen hade en läkande förmåga, som det
gällde att ha vara god. Detta skulle ske på kyrko-
gården, ty där var daggens mest hälsö och säkrast,
som det gick bra äro god andra ställen, t. ex. men
där havande tvinnor hade gått över. Man uppsamlade
daggen i ett lakeu eller linne. En som var sjuk dröptes
vidan i detta lakeu, och då gick det ont på sin väg. /

Det var en bonde som hade försvurit sig sin den onde,
men så ville han bli fri förifrån en dag. Och så kom
någon gång mätte skam, frågade han henne om han ej
kunde bli fri, men det ville henne ej gå med på.

Han bonden var illmarig. Han övertalade skam att gå
med på ett förslag. Detta gällde: den som först kunde
räkna upp tre gård, han skulle vinna, och om bonden
skulle han bli fri. Detta gick skam med på, ty han hörde
han var värd. Han bejodt om räkna så fort han kunde.
"grön, kall och lorrvid" men bonden var mycket tvivels.
Han sade: ^{och kall} "kall", så fort att den onde inte hann blinka. Han
blev så frägen att han spörde sin värd, och bonden blev fri.
Men efter det, så lät inte skam vara sig mera.

Huru man Lärvars sig till den onds. (1850)

Man skrapade av blit rosk på kyrkdörren en mångas
natt. Sedan gick man baklänges med detta runt kyrkan.
En gång, under det man ropade på den onds. Denna
kom då snart i eld och låga. Han stack med sin sw
klo ett hål i armen, så att blod gick ut. Med detta skur
han ett kors på kyrkdörren. Då skulle också mannen om för-
sör sig rita ett kors kring detta i blod, medan det flöt
från armen.

Sedan var det klart. Då hade man här i allt och god
friskhet samt behöfde inte vara rädd för att bli sjuk-
slagen. Men då man dog, stod den onds utan för dörren
och lag snart själen. Då fanns det ingen möjlighet att
slippa undan. Ty det man skrivit i blod, det stod fast,
ansåg man.

ACC. N:R M. 9009: 23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Odling.

För när man odlade upp i Skogslygden, högg man
fröst med skogen, sedan krände man upp ris och slubb
och krakade lämpes upp marken med en käpp som
gjordes i form av en kvast. Då såddes man ris på
hösten, och det blev mycket raskt ris på ett sådant,
lygga. När det skulle skäras, gick det ej att använda
is, utan man fick ta en s. k. skära, by det var fullt
med slubb, slubb och ris. Skäran såg ut som en
kniv med skaft, fast den var avrundad. Man lag ihop
sådan med den ena handen och skars sedan med den
andra av gång efter gång. Det gick mycket snabbt.

Treri i hörsbådan.

Det hände ofta Lars att slinkarna gråd sommaran, då man känd ic höst, flyttade ut sina liggplatser till käladan. Denna var främst sådana som villo bli gifta, och de villo att fästsmännen skulle komma till dem i höst. Det hände också ibland att sådana komma till dem. Dem fick då ligga hos slinkarna under natten. På morgnen gick pojken till slinkans trädgård och träd. Blev han godlygen fick han lifte på att låta en ter eller ett par, så de gifte sig. Man gick då lätt ut och berätt till. Nu det han, bestämt sig pojken att låta bröllopet vid en viss tid. Tyckte han ej om det, kom han ej tillbaka. Vad han lyckas om slinken, såde han aldrig, och någon kärlek lyckades det inte vara fräga om.

Fiireri.

Vid gammaldags fiireri gick det ofta så här att den
pojken som lyckas om en flickas nalkelid gick till den
man hem och knackade på hennes tröster. Han blev då
inläggt, om flickan lyckas om honom. Tyckte hon inte
om honom stod han i tröster och skvallade åt honom med
hon visade sig i bara tröster. Läggs han in honom gick han
hä av sig stor och rosk samt läggs sig i hennes säng som
på tröster. Efter några sådana nalkelid gick han knappa
under tröster till hem. Men innan de lade sig lyöd
flickan på mat av allt vad kusk förmådde. Föräld-
rarna skulle inte väntas utan man gick så lygt om
man kunde och använde inte giv. Det vades ingenting om
tröster eller fiireri a. lyf. utan man lalades subert om
vackliga liig: kor, tröster, giras, sid och sådant. Man
visade inte sina händer utan gjorde allt för att dölja
tycket för varandra.

Skjutis in det nya året.

På nyårsnatten sköt man. Det var det gamla året som skulle skjutas, sade man, och det nya skulle välkommas ned skott. Skotten skulle jaga bort alla hali och onda makter så att de inte skulle gås något ont vid de små barn, som föddes under det nya året.

De, som gick omkring och sköt, skulle ljudas in i gårdarna och utfästas. Därvid gick det ofta ganska högljutt. Pojkarna låd olika lyxor rikade i slagnumrarna och flickorna i gårdarna, och det kunde kännas att man eller annan blev slaget förärrat eller skjuten.

För att så se hurudan trauheten skulle bli gick man
på nyårsnatten ut under bar himmel med en psalm-
bok i den ena handen, en lit bröd i den andra och en
premie i munnen. I det man klickade upp mot
himmelen lät man psalmboken slå upp utan sig
själv. Den psalm som då stod fäst på den sida som
kom fram, bestämde det nya året. Var det t. ex. en
bröllopspsalm, blev man gift under året, var det en be-
gravningspsalm, dog man eller någon i sin näraste släkt.
Var det en psalm om barn, fick man barn, om det var en
kvinnas, var det en karl, ansågs att denne blev karlsig
eller dum.

Nyårsreder.

Allt föder som man gar åt hörsen på nyårs-mor-
goun. Skulle man kanske till den haktlänges genom en
hästgrimen. De skulle då vägas bra under det nya året
och skulle väsa så stora att hörsen blev rädd för dem.

Så många gången som trepsen gal under nyårs-
natten, så många dalar skulle man så för kommit under
det år som kom. Härav drog man sina sluktare om huru-
dant året skulle bli, ty gal trepsen ihållande och länge,
så blev det gott år med mycket korn.

Nyår.

Om det blåste från östlan på nyårdagen, såde man att det var ett teckenligt väder ifrån havet (havstrum) som tödte fram örens markerna med sina ränder. Då skulle det bli dåligt höst, ty ränderna framgår med det. På högen liggande gårdar märktes dock ingenting eller i skogsbygden. Det synes mest ha varit på tätten, som de löpte fram. Blåste det västavind blev det ett mycket gott år med mycket hö.

Om det var frost utellan jul och nyår, så att de båda åren "höns ihop" så skulle båda åren bli lika, men det skulle då bli dålig vinter på det nya året och hällarna skulle frysa.

ACC. N:R M. 9009:30.

Visa.

En gång kom ja he lomyg blinka
där det var en i hansen på på en lilla. (sko)
i frägle om ja ville bläsa

A klarte gjorde ja vi fiera di brann,
i lagra de upp, så nära di rann,
i va hade ja för della.

^{smöcke}
Närvarde häls, uppståte lär
i sula en pris le nära.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9009:31.

Bokilla.

Gammalt rustländsk folksvis.

1.

Och det händer en dag att jag far in till stan
ut till stora Kronobergs lään.

Men jag blev så förlovad förlovad
med jag Bokilla mötte på vägen,
att jag måste mig rakat så till.

Allt till jag blev förlovad, de märkte jag snart,
men jag rådde de rakat inte till.

Men kom så: du får komma till kvällen,
när som bonden har trappat under fjällen,
då får du smaka mig så mycket du vill.

Och dagen du gick, och kvällen du kom,
och till Bokilla vände jag om.

Till.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3.

Bokilla fants.

Ja, så hände det då att ja för ifrå' slau,
uli slau Kronobergs län.

Att nu Bokilla va ja förlorad,
nuu pungen ja hade förlorat
uli slau Kronobergs län.

Tian är nog tian mitten av 1800-talet. Ljungs på
marknaderna och bland beväringar, vid fetsa o. dyl.

Bokilla.

Gammelt svenskt folkvis.

1.

Och det händer en dag att ja far in i slau-
uhi slara Kronobergs län.

Men ja ble så förvirrad förlagen
när ja Bokilla mötte på vägen,
att ja miste mig raket ena te.

Att Killa ble förlagen, de märkte ja snart,
men ja rådde då raket inte fört.

Men kom så: du far komma i kvällen,
när som borden har trugit under fällan,
då får du smaka mig så mycket du vill.

Och dagen den gick, och kvällen den kom,
och till Bokilla vände ja om.

Fört.

2. Bokilla. *farto.*

Och hon hade reit lagt sig i sängen,
men hon lå där och var sig å vände,
för ho hörde ja skulle komma in.

Och in stega ja, och Bokilla sa:
O, yngling ja håller dig tår.
Men då blev ja på nytt så förlågen,
så ja mente inte se mig på länge,
för så Bokilla lyckas ja om.

Ja, ho lyckas om mig, och ja lyckas om ho,
och vi kässes och levde ikring.

Men det gick allt för långt den kvällen,
för då töks ja bort mig till rum,
och Bokilla ville bli mig.

farto.

ACC. N:R M. 9009:33.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3. Botikka foto.

Ja så händer det då att ja för ifrån slar,
uli slar Kronobergs län.

Att nu Botikka va ja förlorad,
men pengarna ja hade förlorat
uli slar Kronobergs län.

Vissa är nog från mitten av 1800-talet. Sjönge på
marknaderna och bland beväringar, vid fests o. dyl.